

RECENSIONER

Sigfrid Svensson som folklivsforskare. En minnesskrift i anledning av hundraårsdagen av hans födelse 1 juni 1901. Nils-Arvid Bringéus (red.). Kungl. Gustav Adolfs Akademien, Uppsala 2001. 175 s., ill. ISBN 91-85352-46-2.

Det är ett sant nöje att läsa minnesskriften *Sigfrid Svensson som folklivsforskare*. Vem än författaren är som skriver om honom, hans efterträdare i ämbetet, arkivexperter, dräkt- och konstforskare, folklorister och museimän, så bär varje artikel fram en bild av folklivsforskaren, som karakteriseras av vänlighet, värme och tacksamhet. Därmed inte sagt, att det saknades både skärpa och stundom vrede i Sigfrid Svenssons agerande, när han stötte på osakkunniga och slarviga presentationer.

Så här skriver Jonas Frykman i sin teckning av forskaren, när han lämnar personen Sigfrid och söker karakterisera hans produktion: ”Här möter man inte bara en skicklig stilist utan också en kunnig, konkret och blygsam forskare som inte lätt låter sig gendrivs. Som forskare övertygar han genom att vara inriktad på exemplet och djupstudien. *Sakkunnig*, det är vad han är. Det lågmälda i Sigfrid Svenssons författarskap gör samtidigt, att man saknar de breda generaliseringar, vassa polemiker, som gör en disciplin förändringsbenägen” (s. 108).

Citatet vittnar i sin tur också om, att det stora temat i boken – vid sidan om personen Sigfrid Svensson – är folklivsforskningens ämneshistoria och identitet, ett tema som i sig kräver en egen historia och analys. Det särpräglade med denna skrift är, att människan Sigfrid Svensson kommer oss till mötes i framställningarna och på något sätt mildrar konträra och moderna uppfattningar. Den moderna etnologins framväxt var han skeptisk inför, om än han accepterade att hans introduktionsbok, år 1973, fick titeln *Svensk etnologi*. Boken ”veder döptes” skrev han i ett brev till Gösta Berg.

Disciplinen etnologi är ett väldigt ämne, vars rika innehåll har en utmärkt sammanfattning i rubriken på

Nils-Arvid Bringéus introduktionsbok, nämligen *Människan som kulturvarelse*. Titeln kunde också sättas över Sigfrid Svenssons livsgärning.

Regionalt är det till en början Stockholmsmiljön med Nordiska museet och Skansen, som står i centrum för den unge folklivsforskaren. Så här skriver Orvar Löfgren bl.a.: ”Vill man försöka identifiera miljöer där svensk etnologi tagit ett rejält kliv framåt så vill jag satsa en slant på personalmatsalen vid Nordiska museet och Skansen under 1930-talet. Det var ur sådana bordsamtal som både välskrivna, perspektivrika och inte minst tvärvetenskapliga verk som *Svenska kulturbilder* växte fram och som Sigfrid Svenssons tankar kring ’den nya tiden’ utvecklades” (s. 115).

Sedan följer Lundaårens fullbordning av en mannagärning grundlagd och fördjupad i det agrara Skånelandskapet, som bl.a. Kerstin Arcadius skriver om i artikeln Börja vid stugknuten. Nya och krävande för folklivsforskaren Sigfrid Svensson var ansträngningarna att bygga upp en disciplin teoretiskt och kunskapsmässigt, som sträckte sig utöver hans egen s.a.s. sakliga kompetens och som skulle skänka hans adepter en yrkeskompetens.

Det är frestande att citera långa stycken ur artikelförfattarnas erfarenheter och specifika personliga möten med läraren Sigfrid Svensson. Nils-Arvid Bringéus ger en fyllig och mångsidig presentation av sin företrädare, där individen Sigfrid Svensson möter oss i ord och handling. Anders Salomonsson frågar sig ”om han inte var arkivföreståndare i väl så hög grad som professor i folklivsforskning” (s. 133). Maj Nodermann ger en inträngande beskrivning av folkkonstforskaren, liksom Britta Hammar av dräktforskaren. Allan T. Nilson och Bengt-Arne Person skriver om Sigfrid Svensson utifrån sina museierfarenheter och Jan-Öjvind Swahn hanterar nyanserat folklivsforskarens kontakter och prövningar inom folkloristiken. Sven B. Ek har tagit sig an Sigfrid Svensson som journalist och Birgitta Svensson skriver om hans långa period som *RIG*:s huvudredaktör. Nanna Hermansson ger till sist glimtar av privatpersonen Sigfrid Svensson hämtade ur hans brev till vännen och arbetskollegan Gösta Berg.

RIG:s läsekrets känner väl etnologiämnets utveckling och profilering efter Svenssons tid som ämnesföreträdare. Det vore på något sätt ojuste, i vilket fall anakronistiskt, att söka etikettera hans gärning i ett ordval, som växt fram i senare decenniernas teoretiska nyvinningar i internationella kontakter inom t.ex. sociologi och antropologi. Däremot kan man fundera över var och hos vem vi finner den djupa och mångsidiga kompetens som Sigfrid Svensson ägde vad gäller museikunskap och människors förankring i de ting och miljöer som omgav dem, främst på landsbygden?

Summa summarum: Minnesskriften över Sigfrid Svensson ger en historisk skildring över etnologiämnets framväxt och ämnesprofil, knuten kring en av ämnets starkaste företrädare. Bokens signum är främst, att den bär fram en sällsynt levande och generös bild av en oegennyttig forskare och kollega.

Sigfrid Svensson bör få sista ordet i några meningar, som vittnar om hur han såg sitt ämne vidgas mot sociala sammanhang och tankevärldar, som sedermera yngre etnologer gav sig i kast med.

”Monografiska arbeten borde också uppmuntras, där bondekulturens förändringar i en viss bygd behandlas som ett enhetligt problem skärande över olika slag av folkliga traditioner. Där alltså förändringarna och dess orsaker, själva dynamiken, görs till huvudtema. Inga drag av denna helhetsbild är därvid så svåra att få grepp om som de immateriella, tidsandans, tänkesättets, känslolivets och livsåskådningens förändringar” (s. 164 i *Från gammalt till nytt 1977*).

Tordis Dahllöf, Uppsala

Namnlängdsboken. Historien bakom namnen i almanackan. Eva Brylla (red.). Norstedts Ordbok, Stockholm 2000. 155., ill. ISBN 91-7227-204-X.

Bengt af Klintberg: *Namnen i almanackan.* Norstedts Ordbok, Stockholm 2001. 453 s. ISBN 91-7227-292-9.

”Jag funderar på Christoffer om bebisen jag väntar i augusti blir en pojke. Vad tycker ni om det?” I diskussionsforumet *Namnsnack*, som finns på webbplatsen Föräldrarnätet, kan man dagligen läsa inlägg som detta. Någon frågar, andra svarar och ibland löper diskussionerna över lång tid. Men inläggen kommer inte bara från blivande föräldrar utan handlar minst lika ofta om

olika aspekter av namn, som om det finns klassrelaterade namn eller inte, vilka namn och stavningar som är ”bra” eller ”dåliga” och om namnmodets skiftningar. Inläggen är många och ett flertal av dem som deltar gör flera inlägg varje dag.

Jag har följt diskussionerna i snart ett år och läst åtskilliga tusen inlägg. De som deltar gör det under pseudonym, men möjlighet finns att presentera sig själv, mer eller mindre anonymt, i en informationsruta. De flesta som där eller under diskussionens gång berättat om varför de deltar, har inte något professionellt intresse för namn. Några av dem som väntar barn står inför ett faktiskt val av namn, men flertalet är bara intresserade av namn i allmänhet. Möjligen är det allmänna språkintresset större än i andra diskussionsgrupper men långt ifrån alla delar det.

Böcker om personnamn, som det finns en hel del av, har förstås en given läsekrets bland dem som väntar barn. För den stora grupp människor som helt enkelt tycker att namn och namngivning är ett intressant ämne är Bengt af Klintbergs *Namnen i almanackan* en guldgruva. Man får nämligen inte endast kunskap om de olika dagarnas namn utan också om folkliga föreställningar och märkesdagar, om religiösa högtider och helgonlegender. Boken har sitt ursprung i det arbete med att skapa en enhetlig svensk namnlängd som inleddes 1996 och där Klintberg ingick som representant för folkminnesforskningen.

I *Namnlängdsboken. Historien bakom namnen i almanackan* skildras tillkomsten av den sedan 2001 gällande svenska namnlängden. Bakgrunden till att man bestämde sig för att arbeta fram en sådan är den situation som uppstod då Vetenskapsakademiens privilegium att trycka almanackor upphörde genom ett riksdagsbeslut 1972. Privilegiet hade man fått 1749, i första hand för att de astronomiska beräkningarna skulle bli mer korrekta. Även om syftet således inte var att en gång för alla slå fast vilken dag ett visst namn skulle ha i almanackan, innebar det att namnlängden stabiliserades. Fram till dess kunde ett och samma namn byta plats år från år. Den då gällande namnlängden gick tillbaka på de kalendarier över helgondagar som upprättats under medeltiden. Många av helgonnamnen var okända i det protestantiska Sverige eftersom de äldsta svenska almanackorna hade tyska förebilder. De svenska helgonen, som Erik och Birgitta, fördes dock in på de dagar som länge varit deras minnesdagar, liksom kungligheter och namn. Denna namnlängd gällde fram till 1901, då en kommitté tillsatt av riksdagen presenterade